

DOI: <https://doi.org/10.32626/2309-9763.2022-32-318-330>

УДК: 378.015.31.041:37.011.3-052

Фрицюк Валентина Анатоліївна,

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки,
професійної освіти та управління освітніми закладами,
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
Вінниця, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6133-2656>
valentina.frytsiuk@gmail.com

Губіна Світлана Іванівна,

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки,
професійної освіти та управління освітніми закладами,
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
Вінниця, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5743-350X>
sveta_tsuprik@ukr.net

Фрицюк Василь Миколайович,

викладач кафедри музикознавства,
інструментальної підготовки та хореографії,
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
Вінниця, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4466-9019>
hfrjdcmrif@ukr.net

ОНЛАЙН-ОПИТУВАННЯ В ДІАГНОСТИЦІ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ПРОФЕСІЙНОГО САМОРОЗВИТКУ

Анотація. У статті йдеться про онлайн-опитування в системі тестування, розроблений для проведення комплексної оцінки рівня саморозвитку майбутніх педагогів, яка включає в себе тести та анкети-опитувальники для перевірки усіх показників готовності майбутніх педагогів до безперервного професійного саморозвитку. Одержані за допомогою онлайн-опитування результати дали змогу встановити вихідні рівні сформованості у майбутніх педагогів готовності до професійного саморозвитку за визначеними компонентами: мотиваційно-ціннісним, інформаційно-пізнавальним, організаційно-діяльним, емоційно-

вольовим і рефлексивно-оцінним. Критеріями діагностики були такі: ціннісне усвідомлення необхідності цілеспрямованого безперервного професійного саморозвитку; інтегративно-теоретична підготовка, рівень отриманих професійно спрямованих знань; практично-операційна підготовка, сформованість практичних умінь і навичок стосовно професійного саморозвитку; сукупність індивідуально-психологічних якостей, важливих для безперервного професійного саморозвитку й майбутньої фахової діяльності загалом; спрямованість на самоаналіз, самооцінку власного професійного саморозвитку. Доведено, що використання онлайн-опитування в діагностиці готовності майбутніх учителів до професійного саморозвитку є ефективним і зручним інструментом. Серед основних переваг онлайн опитування найбільш вагомими є можливість відповісти на запитання анкети в зручній для студента час та в зручному для нього місці; оперативність та організаційна й технічна легкість проведення опитування, а також неупередженість результатів аналізу отриманих відповідей; залучення до експертизи відносно великої кількості студентів без використання для її організації значних обсягів матеріально-технічних ресурсів тощо. Всі ці переваги було враховано під час проведення діагностики готовності майбутніх педагогів до професійного саморозвитку.

Ключові слова: майбутні вчителі; професійна підготовка; професійний саморозвиток; онлайн-опитування.

7. ВСТУП/ INTRODUCTION

Постановка проблеми. Узагальнення результатів вивчення наукових джерел з проблеми професійного саморозвитку дало змогу зробити висновок, що за час навчання в педагогічному університеті в значній частині студентів не формується повноцінне ціннісне усвідомлення необхідності цілеспрямованого безперервного професійного саморозвитку, оскільки на тлі загального позитивного ставлення до професії педагога багато хто з студентів не має належного рівня інтегративно-теоретичної та практично-операційної підготовки стосовно професійного саморозвитку. Це значно утруднює особистісно-професійне становлення майбутніх педагогів, особливо розвиток їхньої готовності до безперервного професійного саморозвитку.

Для ефективної підготовки майбутніх педагогів до професійної діяльності важливо постійно моніторити стан їхньої готовності до професійного саморозвитку. Особливо продуктивно можна це робити за допомогою сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, в тому числі, онлайн-опитування.

Варто зазначити, що значні потенційні можливості щодо з'ясування рівня забезпечення якості освіти у закладах вищої освіти й, в тому числі, рівня готовності до професійного саморозвитку містять методи, засновані на сучасних інформаційно-комунікаційних технологіях.

Про важливість використання в педагогічній діагностиці, зокрема, інтернет-мереж наголошує українська дослідниця М. Лещенко [8]. Крім того, за останні роки

вимоги до оцінювання якості освіти почали зростати у зв'язку з дослідженнями соціально-психологічних і когнітивних явищ в Інтернеті, як стверджують В. Биков, О. Спірін, Н. Сороко [6].

Такий напрям досліджень сприяв широкому використанню публічного інтернету у педагогічних дослідженнях, педагогічній діагностиці, зокрема Google форм.

Зауважимо, що емпірично дослідити особливості саморозвитку майбутніх педагогів цілком можливо, оскільки існують акмеологічні еталони, які визначають вектори саморозвитку людини, сформульовані у вигляді теоретичних узагальнень і реалізовані у вигляді конкретних біографій або життєвих траєкторій [11]. Саме з цих позицій ми виходили, визначаючи ті чи інші методи діагностики готовності майбутніх педагогів до безперервного професійного саморозвитку, включаючи онлайн-опитування.

Отже, актуальною проблемою в педагогічній діагностиці є використання онлайн-опитування в процесі моніторингу якості освіти і діагностики тих чи інших якостей студентів, у тому числі, готовності майбутніх учителів до професійного саморозвитку [2; 12; 13].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У контексті дослідження викликають інтерес праці науковців, які безпосередньо чи опосередковано стосуються питань саморозвитку й проблеми використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій в педагогічних закладах вищої освіти [4; 7; 8; 10].

Теорія та практика професійної підготовки майбутніх учителів у системі вищої педагогічної освіти є одним із напрямів досліджень вітчизняних науковців. Так, вивченням проблеми гуманізації, гуманітаризації та філософії освіти займалися В. Андрущенко, О. Базалук, В. Кремень; психології професійної діяльності та професійного розвитку педагога – Г. Балл, Н. Побірченко, В. Рибалка, В. Семиченко та інші. Формуванням педагогічної майстерності й творчості опікувалися Є. Барбіна, Ю. Кіщенко, О. Отич, С. Сисоєва та ін. Проблемами професійного саморозвитку вчителів займалися С. Альошина; В. Андрєєв; О. Бережнова; А. Бистрюкова, Л. Бондаренко; К. Вазіна; О. Власова; Н. Кічук, Е. Кокарева; М. Костенко; Н. Лосєва; С. Некрасова; Е. Остапенко; Т. Паштов; Г. Полоз; Л. Рибалко; О. Романовський; Г. Селевко; Т. Стрітьєвич; Т. Тихонова; Г. Топчій; Б. Фішман; І. Харламов, П. Харченко; Р. Цокур; Е. Чудіна; А. Чурсіна та ін.

Разом з тим зазначимо, що досліджень, присвячених проблемі використання онлайн-опитування в діагностиці готовності майбутніх учителів до професійного саморозвитку і з'ясуванню чинників ефективності цього процесу недостатньо.

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ / AIM AND TASKS

Метою статті є характеристика результатів використання онлайн-опитування в діагностиці готовності майбутніх учителів до професійного саморозвитку.

Відповідно до мети визначено такі **завдання статті**: здійснити аналіз наукових здобутків щодо використання онлайн-опитування в педагогічній діагностиці; з'ясувати

основні переваги онлайн опитування; проаналізувати результатів використання онлайн-опитування в діагностиці готовності майбутніх учителів до професійного саморозвитку.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ/ RESEARCH FINDINGS

Зауважимо, що проблемам розвитку та підвищення якості освіти в різних аспектах її вивчення, дослідженню загальних засад моніторингу якості освітньої діяльності та управління нею, досвіду використання міжнародних програм оцінювання якості освіти присвячено значну кількість наукових публікацій як зарубіжних, так і вітчизняних авторів. Однак досі є недостатньо обґрунтованою можливість і доцільність використання результатів експертних опитувань та онлайн-опитувань для покращання системи управління якістю освіти та освітньої діяльності в цілому й для діагностики окремих особистісних якостей студентів, зокрема, їхньої готовності до професійного саморозвитку.

Варто зазначити, що популярний нині принцип студентоцентризму вдало реалізовується через можливості студентів виступати в ролі експертів щодо надання якісних освітніх послуг та управління діяльністю закладу освіти [10, с. 52]. Більше ста років використовується практика оцінювання студентами якості вищої освіти. За твердженням дослідників, щорічне опитування студентів, що відбувається на національному рівні (National Student Survey – NSS), було започатковано ще на початку ХХ століття. Саме у 20-х роках ХХ століття, як зазначає Р. Хаскелл [3], система оцінювання науково-педагогічних працівників студентами (student evaluation of faculty – SEF) набула визнання як одного з інструментів контролю якості вищої освіти. Як правило, результати анкетування студентів використовуються адміністрацією закладів вищої освіти в якості джерела інформації для поліпшення змісту навчання і якості його реалізації, а також якості вищої освіти в цілому.

Вітчизняна система експертної оцінки якості вищої освіти, на відміну від американської або європейської, не має стійкої традиції проведення опитувань студентів, таких як NSS, і тому має відносно обмежений потенціал використання результатів опитувань для коригування державної політики щодо вищої освіти і поліпшення змісту і практики використання механізмів державного управління сектором освіти. Разом з тим варто визнати, що використання інструментарію загальнонаціонального опитування студентів не є принципово новим напрямом у забезпеченні суб'єктів публічного управління експертною інформацією.

Прикладом проведення міжнародного опитування студентів є щорічне дослідження в рамках консорціуму «Student experience in the research university» (SERU), до якого входять провідні дослідницькі університети Європи, Африки, Північної та Південної Америки. У 2008 році з ініціативи вчених з Каліфорнійського університету в Берклі (University of California, Berkeley) було започатковано опитування студентів про умови та якість їх університетського життя під девізом «Кожен студент має голос. Кожен голос буде почутий» [1].

Маємо можливість сформулювати наступні основні вимоги до програмних процедур для онлайн-опитувань студентів, а також для аналізу результатів:

– уміння швидко управляти поставленим користувачем завданням з мінімальним використанням інформаційно-технічних ресурсів та їх програмного забезпечення (мінімальна кількість операцій, які система використовує для вирішення завдання користувача; логічна і технічна досконалість алгоритмів вирішення проблем);

– здатність відповідати вимогам користувача до якості результату, одержуваного за допомогою програмного забезпечення, і його конфігурації (максимальна відповідність отриманого результату уявленням користувача щодо його якості та форми подання; зрозумілість (логічність) розбудови архітектури програмного забезпечення та зручність його використання; естетичність та лаконічність інтерфейсів користувача та адміністратора; можливість подання результатів використання програмного продукту у різних формах, а саме у вигляді тексту, графіків, діаграм тощо);

– узгодженість архітектури конкретного програмного продукту з типовою (стандартною) архітектурою існуючого програмного забезпечення (технічна сумісність пропонованого програмного продукту з існуючими програмними продуктами, які можуть бути використані на рівні допоміжних інструментів для вирішення певних завдань);

– можливість вдосконалення програмного продукту відповідно до перспективних (очікуваних) змін пріоритетів замовника щодо функціональності алгоритмів, запропонованих розробником (модульна структура програмного забезпечення з можливістю внесення змін з новими елементами (доповненнями); можливість використання окремих програмних модулів в межах інших проєктів);

– здатність програмного продукту забезпечувати захист і безпеку інформації та архітектури програмного продукту від несанкціонованої зміни його вмісту (захист інформації та алгоритмів програмного продукту від несанкціонованої зміни його конфігурації) тощо.

Очевидно, що якість і актуальність інструментів, які експерт використовує для досягнення мети опитування студентів, істотно впливає не тільки на якість кінцевого результату в межах даного дослідження і швидкість його отримання, а й на рівень довіри респондентів до суб'єктів онлайн-опитування.

Так, використання недосконалого програмного продукту для електронного опитування студентів може стати причиною порушення принципу анонімності та суттєво вплинути на достовірність отриманих результатів. Тому, використання згаданого вище інструментарію *onlinesurvey* в системі забезпечення якості освіти може розглядатися на рівні «нових і додаткових ... умов» [5, с. 6] лише за умови його відповідності таким основним принципам: відповідність змісту та архітектоніки анкет стратегічним цілям функціонування системи якості вищої освіти як на внутрішньому, так і на зовнішньому рівнях її забезпечення; спрямованість анкетування на вдосконалення системи забезпечення якості вищої освіти, а також корегування її змісту і

практики здобуття відповідно до вимог сучасного ринку праці; системність проведення опитувань та наукова обґрунтованість методик аналізу отриманих результатів; якість програмного забезпечення та професіоналізм його використання; конфіденційність і анонімність опитування, а також інституціональне оформлення його результатів; репрезентативність обраної для опитування фокус-групи; узгодженість питань анкети з нормами моралі та етики, а також нормам домінуючої на певній території релігійно-культурологічної системи; використання стандартизованих методик та процедур їх реалізації; вільний доступ до результатів опитування, а також добровільна участь респондентів у його проведенні; інформативність результатів опитування (наочність) та їх захищеність від викривлення або (та) упередженої інтерпретації тощо [9].

На переконання В. Грицука, найбільш зручним та доступним у своєму використанні інструментарієм розбудови onlinesurvey є хмарні сервіси «Google Диск (створення форм) або Microsoft OneDrive (створення Опитувань Excel)» [7].

До інших найбільш популярних умовно безкоштовних сервісів (наявність як безкоштовних інструментів, так і інструментів, використання яких передбачає оплату додаткових сервісів) для складання онлайн опитування на додаток до вище згаданих хмарних сервісів традиційно відносять: Anketolog, Simpoll, SurveyMonkey, Surivo, Testograf, Typeform, ResponsivePol, WP Polls, YOP Polls тощо. Кожен із цих сервісів має свої особливості як за функціоналом використання (кількість доступних до використання опитувань; наявність шаблонів розбудови анкети; обмеженість кількості респондентів; захист від так званої накрутки результатів; можливість візуалізації за рахунок додавання фотографій або іншої графічної інформації; візуалізація результатів опитування у вигляді графіків; інтегрування тексту привітання до респондента (стартова сторінка анкети), а також тексту подяки за участь в опитуванні тощо), так і за архітектурою та дизайном оформлення. Отже, майже кожен із вище наведених сервісів може бути використаний для організації опитування студентів. За простотою використання та якістю оформлення інтерфейсу безперечним лідером, на думку більшості користувачів відповідних сервісів, є Google форми [9]. Їх ми активно використовували в процесі діагностики готовності майбутніх учителів до професійного саморозвитку.

Експериментальну роботу було спрямовано на розв'язання таких завдань: віднайти наявні методи діагностики тих чи інших компонентів досліджуваної якості й з'ясувати можливість їх використання у дослідженні; адаптувати до дослідження ті методики, що цього потребують; розробити власні методи й прийоми діагностики досліджуваної якості; сформувати цілісну методику діагностики готовності майбутніх педагогів до безперервного професійного саморозвитку, що дасть можливість об'єктивно визначити рівень досліджуваної якості; визначити рівень сформованості готовності майбутніх педагогів до безперервного професійного саморозвитку.

Для проведення комплексної оцінки рівня саморозвитку особистості як майбутнього педагога, нами було розроблено систему тестування, яка включає в себе тести, анкети-опитувальники, онлайн-опитування для перевірки усіх показників готовності майбутніх педагогів до безперервного професійного саморозвитку [13].

Для проведення експериментального дослідження нами було розроблено анкети, які авторизовані користувачі можуть проходити в мережі Інтернет онлайн [2]. Основна ідея – проводити інтерактивне онлайн-опитування без втручання викладача в обробку результатів.

Розроблена система тестування дає змогу: створювати тести з питань закритого типу зі встановленням різної ваги відповіді в балах для кожного питання в тесті, їх налаштування та експорт/імпорт у систему; проводити тестування в локальній мережі або через Інтернет; здійснювати інтерпретацію результатів тесту; переглядати детальний результат проходження тесту.

Студенти мають можливість реєструватися в системі за допомогою інтерактивної форми на запрошення викладача, де обов'язковими для заповнення полями є прізвище студента та його електронна адреса. Викладачеві система надає можливість створювати різноманітні тестові завдання, активувати їх та надавати доступ студентам, одержувати та переглядати звіт про результати тестування кожного з респондентів.

У процесі розроблення системи тестування було використано web-орієнтовану скриптову мову PHP версії 5.3, а також мови HTML, XML, CSS і JavaScript. Для збереження всієї інформації використовувалась база даних MySQL. Як крос-платформне програмне забезпечення використовувався Apache HTTP-сервер. При розробці системи тестування було використано концепцію MVC (model-view-controller) для об'єктно-орієнтованого програмування. Усі програмні засоби розробки є безкоштовно розповсюджуваними і відкритими. Застосування некомпільованих скриптових мов полегшує розробку і внесення змін у вихідний код системи самим розробником або іншими фахівцями.

Операційна система на серверному і клієнтському комп'ютерах не відіграє суттєвого значення і тестування може бути запущене як в ОС Windows, так і Linux та інших розповсюджених операційних системах.

У розробленій системі представлені тести з запитаннями декількох форматів відкритого та закритого типу: вибір варіанту відповіді на питання із запропонованих (із певною вагою кожної відповіді); відкриті запитання, на які респондент сам має дати відповідь (наприклад, запитання анкети-опитувальника).

Підсумовуючи бали за відповіді на всі питання, користувач одержує сумарний бал за тест, який можна порівняти з інтерпретацією результатів тестування. Головною перевагою такого тестування є оцінювання відповідей не викладачем, а тестовою системою. Розроблена нами система тестування може працювати у локальній мережі (наприклад, з використанням програми OpenServer), так і в мережі Інтернет.

Одержані результати дозволили встановити вихідні рівні сформованості у майбутніх педагогів готовності до професійного саморозвитку за визначеними компонентами: мотиваційно-ціннісним, інформаційно-пізнавальним, організаційно-діяльним, емоційно-вольовим і рефлексивно-оцінним. Критеріями діагностики були такі: ціннісне усвідомлення необхідності цілеспрямованого безперервного професійного саморозвитку; інтегративно-теоретична підготовка, рівень отриманих професійно спрямованих знань; практично-операційна підготовка, сформованість

практичних умінь і навичок стосовно професійного саморозвитку; сукупність індивідуально-психологічних якостей, важливих для безперервного професійного саморозвитку й майбутньої фахової діяльності загалом; спрямованість на самоаналіз, самооцінку власного професійного саморозвитку.

Отже, одним з методів діагностування готовності майбутніх учителів до безперервного професійного саморозвитку було анкетування за розробленими нами анкетами. В анкетах використовувалися відкриті запитання, що не пропонували варіантів відповіді й закриті, що пропонували перелік відповідей і можливість вибору однієї (чи декількох) з них. Використовувалися також і напіввідкриті запитання, що давали можливість респонденту у випадку, якщо жоден із запропонованих варіантів відповіді не влаштовує, надати свій.

З використанням розробленої анкети нами було проведено опитування студентів Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Це дало змогу з'ясувати мотиви вибору професії й наявність інтересу до неї, визначити ставлення студентів до професійного саморозвитку й усвідомлення ними необхідності формування готовності до професійного саморозвитку під час професійної підготовки. Результати анкетування студентів, співбесіди з ними дали змогу виявити ступінь їх обізнаності стосовно сутності поняття «професійний саморозвиток», мотиви вступу до педагогічного університету, їхньої обізнаності стосовно чинників, що сприяють професійному саморозвитку, професійно важливих якостей тощо.

Аналізуючи результати проведеного анкетування, зазначимо, що серед причин вибору професії педагога студенти вказують на любов до дітей (18 %); можливість професійної кар'єри (9 %); можливість принести користь людям (21 %); можливість досягти визнання (4 %); відповідність власним нахилам і здібностям (32 %); творчий характер роботи (14 %). Варто зазначити ще й такі відповіді, як «вибір батьків» (3 %), «близькість від дому» (6 %), «можливість навчання за державні кошти» (11 %) тощо.

Формування готовності студентів до професійного саморозвитку істотним чином залежить від їх обізнаності про її особливості, специфіку, соціальну значущість і вимоги, що висуваються професією до особистості майбутнього вчителя. Для вивчення рівня обізнаності студентів з різними аспектами професії педагога, професійно важливих якостей вчителя ми проаналізували їхні відповіді на запитання анкети.

Так, наприклад, під час анкетування з'ясувалося, що значна частина опитаних цілком адекватно розуміють поняття «особистісний саморозвиток», вказуючи, що це «активна робота над собою»; «вольовий процес»; «керування своїм розвитком»; «творення себе»; «удосконалення фізичних, розумових, моральних якостей»; «розвиток особистістю самої себе»; «розвиток без зовнішнього втручання»; «самовдосконалення позитивних якостей»; «звільнення від негативних і шкідливих звичок»; «розвиток потенціалу особистості»; «прагнення стати кращим»; «щоденна праця над собою»; «розвиток потенціалу»; «розширення свого кругозору, знань, умінь»; «діяльність, що сприяє самопізнанню, розкриттю талантів» тощо. Лише 6 % опитаних відчували труднощі під час відповіді на це запитання, не надавши поширеної відповіді, а вказавши, що це «розвиток особистості».

Натомість, визначаючи поняття «професійний саморозвиток», студенти дали значно менше характеристик. Найбільш поширеною відповіддю виявилася – «розвиток професійно значущих якостей» (52 %), що свідчить про необхідність формування в них більш чіткого й повного розуміння поняття «професійного саморозвитку» для ефективнішого формування надалі в них готовності до безперервного професійного саморозвитку.

На запитання «Наскільки важливий безперервний професійний саморозвиток для вчителя? Чому? Обґрунтуйте власну думку» 65 % опитаних відповіли, що «важливий», проте чітке обґрунтування власної позиції («чому це важливо») надали лише 4 % респондентів. На запитання «Наскільки важливий професійний саморозвиток особисто для Вас?» 59 % опитаних відповіли, що «досить важливо», однак, відповідаючи на запитання «В який період життя людина повинна займатися професійним саморозвитком?» близько 45 % студентів відповіли, що цим варто займатися після початку трудової діяльності.

Зазначимо ще запитання, що викликали у студентів труднощі: «Які чинники, на Вашу думку, сприяють професійному саморозвитку?», «Чи відомі Вам шляхи й засоби для ефективного професійного саморозвитку?», «Які форми професійного саморозвитку Ви знаєте?». Більша частина опитаних (54 %) не змогла чітко відповісти на ці запитання. Отже, потрібна активна цілеспрямована робота над розвитком показників інформаційно-пізнавального компонента готовності.

За кожним з тестів (чи методик) студент отримував такі бали: якщо він продемонстрував критичний рівень – 0-1 бал; пасивний рівень – 2 бали; базовий рівень – 3 бали; оптимальний рівень – 4 бали; креативний рівень – 5 балів.

При підраховуванні узагальнених результатів за сумою усіх компонентів ми умовно оцінювали критичний рівень (за кожним з компонентів) – 1 бал; пасивний рівень – 2 бали; базовий рівень – 3 бали; оптимальний рівень – 4 бали; креативний рівень – 5 балів.

Узагальнені результати початкової діагностики готовності майбутніх педагогів до безперервного професійного саморозвитку засвідчили, що з критичним рівнем готовності до професійного саморозвитку виявилось 5,48 % студентів; з пасивним рівнем – 26,67 %; базовий рівень продемонстрували 50,95 % респондентів; оптимальний – 14,52 %; найвищий, креативний рівень готовності мають 2,78 % студентів, що свідчить про необхідність організації цілеспрямованої підготовки майбутніх педагогів до професійного саморозвитку. Для статистичної обробки результатів дослідження використовували програми Microsoft Office Excel (програму для роботи з електронними таблицями) та Statistica 7.0.

4.ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ/ CONCLUSIONS AND PROSPECTS FOR FURTHER RESEARCH

Отже, використання онлайн-опитування в діагностиці готовності майбутніх учителів до професійного саморозвитку, є ефективним і зручним інструментом. Серед основних переваг онлайн опитування найбільш вагомими є такі: можливість відповісти

на запитання анкети в зручний для студента час та в зручному для нього місці; оперативність та організаційна й технічна легкість проведення опитування, а також неупередженість результатів аналізу отриманих відповідей; залучення до експертизи відносно великої кількості студентів без використання для її організації значних обсягів матеріально-технічних ресурсів тощо. Всі ці переваги ми намагалися врахувати під час проведення діагностики майбутніх педагогів до професійного саморозвитку.

Перспективи подальших досліджень полягають у подальшій роботі над технологічним аспектом забезпечення ефективного формування в процесі професійної підготовки готовності майбутніх учителів до професійного саморозвитку.

5. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ТРАНСЛІТЕРАЦІЯ/ REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Center for Studies in Higher Education, 2009. The University of California, Berkeley. Available: <<https://cshe.berkeley.edu/seru>>.
2. Frytsiuk, V., 2016. Assessment of future teachers' preparedness for professional self-development. *Science and Education*, 10, 189–194.
3. Haskell, R. E., 1997. Academic Freedom, Tenure, and Student Evaluation of Faculty: Galloping Polls in the 21st Century. *Education Policy Analysis Archive*, 5, 6. Available: <<https://epaa.asu.edu/ojs/article/view/607>>.
4. Бахмат, Н. В., 2014. Готовність до професійної педагогічної діяльності як наукова проблема. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, 34, 56–60.
5. Бахмат, Н. В., 2018. Інформаційно-освітнє середовище закладу вищої освіти в системі дистанційного навчання. *Наукові записки [Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова]. Серія: Пед. Науки / упоряд. Л. Л. Макаренко*, Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 138, 28–38.
6. Биков, В. Ю., 2010. Сучасні завдання інформатизації освіти. *Інформаційні технології і засоби навчання*, 1(15). Доступно: <<http://www.ime.edu-ua.net/em.html>>.
7. Биков, В., Спирін, О., Сороко, Н., 2015. Електронні бібліометричні системи як засіб інформаційно-аналітичної підтримки науково-педагогічних досліджень. *Інформаційно-комунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи*, 1, 91–100.
8. Грицук, В. Ю., Грицук, О. В., 2014. Онлайн-анкетування як елемент зворотного зв'язку при побудові хмарного освітнього середовища. *Новітні комп'ютерні технології. XII*, Доступно: <https://lib.iitta.gov.ua/707513/1/Грицук_Грицук.pdf>.
9. Лещенко, М. 2015. Зарубіжні педагогічні підходи до наукових досліджень інтернет-мереж. *Всеукр. наук.-практ. сем. «Педагогічна компаративістика – 2015: трансформації в освіті зарубіжжя та український контекст»*, Київ, 253–257.
10. Мороз, В. В., Садовий, В. П., Бабаєв, В. М., Мороз, С. А., 2018. Онлайн опитування студентів у системі забезпечення якості вищої освіти. *Інформаційні технології і засоби навчання*, 68, 6, 235–250.

11. Нікуліна, О., 2017. Захист прав студентів в Україні: кейс КНУ протест. Доступно: <http://www.kas.de/wf/doc/kas_49848-1522-13-30.pdf?170911150030>.
12. Ухтомский, А. А., 2002. *Доминанта*. СПб.: Питер, 448.
13. Фрицюк, В. А., 2013. Професійний саморозвиток майбутнього вчителя. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*: Зб. наук. праць. Випуск 39 / Редкол.: В.І. Шахов (голова) та ін. Вінниця: ТОВ «Нілан ЛТД», 247–250.
14. Фрицюк, В. А., 2016. Професійний саморозвиток педагога: діагностичний інструментарій: методичні рекомендації. Вінниця: ТОВ «Нілан ЛТД», 92.

ONLINE SURVEY IN DIAGNOSING THE READINESS OF FUTURE TEACHERS FOR PROFESSIONAL SELF-DEVELOPMENT

Valentyna Frytsiuk,

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Professor of the Chair of Pedagogy,
Vocational Education and Management of Educational Institutions,
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University
Vinnytsia, Ukraine
ORCID ID: 0000-0001- 6133-2656
valentina.frytsiyk@gmail.com

Svitlana Hubina,

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Chair of Pedagogy,
Vocational Education and Management of Educational Institutions,
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University
Vinnytsia, Ukraine
ORCID ID: 0000-0001- 6133-2656
valentina.frytsiyk@gmail.com

Vasyl Frytsiuk,

Lecturer at the Department of Musicology,
instrumental training and choreography,
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University
Vinnytsia, Ukraine
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4466-9019>
hfrjdcmrif@ukr.net

Abstract. In the context of modernization of higher education, one of the factors in providing the state competitiveness on the global level is to improve specialists' preparation quality, in particular, to form prospective teachers' motivation to

continuous professional education and professional self-development. Self-development of a personality of prospective teacher is urgent in the modern educational process. Determining the personal qualities of the future teacher, the peculiarities of professional activities and the development and formation of professional skills of self-development are the main directions of improving pedagogical education. Teachers have special responsibilities for continuous professional self-development, as they perform the function of implementation and enrichment of intellectual and professional potential of the state. The training of future teachers in the modern context should be built as a system of conditions for ensuring professional development and self-actualization. In the article, the readiness of prospective teachers for continuous professional self-development is considered as the student's ability to purposeful reflexive activities, which is associated with design and implementation of quality changes in personality's identity and practical implementation of subjective experience in the field of professional self-determination and self-actualization on the basis of conscious self-regulation of own educational and professional activities.

In the article, diagnostic instruments (computer testing system) aimed at identification of readiness of prospective teachers to continuous professional self-development were developed and tested. The following criteria were applied: value awareness of the need for purposeful continuous professional self-development; integrative and theoretical training, the level of obtained professionally oriented knowledge; practical and operating training, the formation of practical abilities and skills for professional self-development; a set of individual and psychological qualities important for continuous professional self-development and future professional activities in general; focus on self-analysis, self-assessment of one's own professional self-development specified in relevant indicators.

Keywords: future teachers; professional training; professional self-development; online survey.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Center for Studies in Higher Education. The University of California, Berkeley, 2009. Available: <<https://cshe.berkeley.edu/seru>>.
2. Frytsiuk, V. 2016. Assessment of future teachers preparedness for professional self-development. *Science and Education*, 10, 189–194.
3. Haskell, R. E. 1997. Academic Freedom, Tenure, and Student Evaluation of Faculty: Galloping Polls in the 21st Century. *Education Policy Analysis Archive*, 5, 6. Available: <<https://epaa.asu.edu/ojs/article/view/607>>.
4. Bakhmat, N. V., 2014. Hotovnist do profesiinoi pedahohichnoi diialnosti yak naukova problema [Readiness for professional pedagogical activity as a scientific problem]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh*, 34, 56–60.

5. Bakhmat, N. V., 2018. Informatsiino–osvitnie seredovyshe zakladu vyshchoi osvity v systemi dystantsiinoho navchannia [Information and educational environment of higher education in the system of distance learning], *Naukovi zapysky [Nats ped. un-tu im. M. P. Drahomanova]. Serii: Ped. Nauky / uporiad. L. L. Makarenko, Kyiv: Vyd-vo NPU im. M. P. Drahomanova, 138, 28–38.*
6. Bykov, V. Yu. 2010. Suchasni zavdannia informatyzatsii osvity [Information and educational environment of higher education institution in the system of distance learning], *Informatsiini tekhnologii i zasoby navchannia, 15*. Dostupno: <<http://www.ime.edu.ua.net/em.html>>.
7. Bykov, V., Spirin, O., Soroko, N., 2015. Elektronni bibliometrychni systemy yak zasib informatsiino-analitychnoi pidtrymky naukovo-pedahohichnykh doslidzhen [Modern tasks of informatization of education], *Informatsiino-komunikatsiini tekhnologii v suchasni osviti: dosvid, problemy, perspektyvy, 1, 91–100.*
8. Hrytsuk, V. Yu., Hrytsuk, O. V., 2014. Onlain-anketuvannia yak element zvorotnoho zviazku pry pobudovi khmarnoho osvitnoho seredovyshe [Electronic bibliometric systems as a means of information and analytical support of scientific and pedagogical research], *Novitni kompiuterni tekhnologii, XII*. Dostupno: <<https://lib.iitta.gov.ua/707513/1/ГрицукГрицук.pdf>>.
9. Leshchenko, M., 2015. Zarubizhni pedahohichni pidkhody do naukovykh doslidzhen internet-merezh [Online questionnaires as an element of feedback in building a cloud learning environment], *Vseukr. nauk.-prakt. sem. «Pedahohichna komparatyvistyka – 2015: transformatsii v osviti zarubizhzhia ta ukraïnskyi kontekst», Kyiv, 253–257.*
10. Moroz, V. V., Sadovyi, V. P., Babaiev, V. M., Moroz, S. A., 2018. Onlain opytuvannia studentiv u systemi zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity [Foreign pedagogical approaches to Internet research], *Informatsiini tekhnologii i zasoby navchannia, 68, 6, 235–250.*
11. Nikulina, O., 2017. Zakhyst prav studentiv v Ukraini: keis KNU protest [Online survey of students in the quality assurance system of higher education]. Dostupno: <http://www.kas.de/wf/doc/kas_49848-1522-13-30.pdf?170911150030>.
12. Ukhtomskiy, A. A. 2002. Domynanta [Dominant], SPb.: Pyter, 48.
13. Frytsiuk, V. A., 2013. Profesiyni samorozvytok maibutnoho vchytelia [Professional self-development of the future teacher]. *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Serii: Pedahohika i psykholohiia: Zb. nauk. prats. 39 / Redkol.: V.I. Shakhov (holova) ta in. Vinnytsia: TOV «Nilan LTD», 247–250.*
14. Frytsiuk, V. A., 2016. *Profesiyni samorozvytok pedahoha: diahnostychni instrumentarii* [Professional self-development of a teacher: diagnostic tools]: metodychni rekomendatsii. Vinnytsia: TOV «Nilan LTD», 92'.